

Πλαίσιο Λειτουργίας της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας στην Έρευνα

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία (Τ.Ε.Ε.Π.Η.)

Σχολή Επιστημών Αγωγής

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Οι ραγδαίες εξελίξεις στην επιστημονική έρευνα, εντός και εκτός πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, φέρνουν συχνά στην επιφάνεια ζητήματα ηθικής και δεοντολογικής τάξης, όπως είναι τα όρια της έρευνας, η προστασία των προσωπικών δεδομένων, ο τρόπος αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων κ.ά. Η θεσμοθέτηση δεοντολογικών κανόνων καθώς και η δημιουργία εποπτικών φορέων και οργανισμών σε ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια μαρτυρούν την ανάγκη για συστηματική προσπάθεια αφενός να προστατευθεί η ανεξαρτησία των ερευνητών, αφετέρου να τηρηθεί η δεοντολογικά ορθή ερευνητική πρακτική σύμφωνα με την ισχύουσα εγχώρια και διεθνή νομοθεσία. Με βάση δηλαδή την αρχή της ανεξαρτησίας της έρευνας, που, σημειωτέον, συνιστά δημόσιο αγαθό, τόσο η πολιτεία όσο και οι αρμόδιοι φορείς κρίνουν αναγκαία την εξασφάλιση ενός πλαισίου ακώλυτης ανάπτυξης των ερευνητικών πρωτοβουλιών, σύμφωνα με τις θεμελιώδεις ηθικές αρχές και τους συγκεκριμένους κανόνες επιστημονικής δεοντολογίας.

Η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας στην Έρευνα (ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε.), που λειτουργεί σε επίπεδο Τμήματος – έχοντας ως γνώμονα τον κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας Ερευνών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (βλ. http://ethics.duth.gr/duth_code.html) – προχώρησε στη θέσπιση επιστημονικών αρχών και κανόνων διεξαγωγής έρευνας. Το παρόν πλαίσιο συντάσσεται σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 70 του νόμου 4485/2017, η οποία ορίζει ότι, για έρευνα που διεξάγεται σε σχολική μονάδα, δύναται να δοθεί άδεια από τη Γενική Συνέλευση (Γ.Σ.) του Τμήματος, εφόσον αυτό είναι Παιδαγωγικό Τμήμα¹. Σε περίπτωση που η έρευνα δε διεξάγεται σε σχολική μονάδα, ο/η αιτών/ούσα θα πρέπει να υποβάλει αίτημα – εφόσον χρειάζεται – στην Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Δ.Π.Θ. Η τυχόν έγκριση του αιτήματος από τη Γ.Σ. του Τμήματος δεν υποκαθιστά την ανάγκη χορήγησης έγκρισης από το οικείο γραφείο πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντίστοιχα.

Η ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. απαρτίζεται από μέλη Δ.Ε.Π. του Τ.Ε.Ε.Π.Η. και έχουν εξάμηνη θητεία σε αυτή. Ως αρμόδια για τον έλεγχο τήρησης της ερευνητικής δεοντολογίας από τους ερευνητές του Τμήματος (προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, υποψήφιους διδάκτορες, μεταδιδάκτορες, μέλη προσωπικού, κλπ.), η ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. εξετάζει με ιδιαίτερη προσοχή και ενδελεχώς, τις αιτήσεις των ερευνητών του Τμήματος και χορηγεί βεβαίωση συμβατότητας της προτεινόμενης έρευνας, η οποία

¹Βλ. την περίπτωση ζζ) που αφορά στη χορήγηση άδειας για τη διεξαγωγή έρευνας σε σχολικές μονάδες. Για έρευνα δηλαδή που διεξάγεται από μέλος του προσωπικού ή φοιτητή Α.Ε.Ι. δεν απαιτείται η εισήγηση ή γνώμη του Ι.Ε.Π., υπό την προϋπόθεση το σχετικό αίτημα να συνοδεύεται από εισήγηση της Επιτροπής Δεοντολογίας του οικείου Α.Ε.Ι. ή του Διοικητικού Συμβουλίου του Τμήματος, εφόσον πρόκειται για Παιδαγωγικό Τμήμα, κατά την έννοια της περίπτωσης γ' της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3848/2010 (Α' 71).

διεξάγεται εντός της σχολικής μονάδας, με την τήρηση της επιστημονικής δεοντολογίας και ηθικής.

Οι ερευνητές δεσμεύονται από τους παρακάτω κανόνες και αρχές που διέπουν το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας της ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. Συγκεκριμένα:

1. Κάθε ερευνητής που πρόκειται να πραγματοποιήσει έρευνα εντός σχολικής μονάδας, υποχρεούται να υποβάλει εγκαίρως στην ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. πρόταση διεξαγωγής έρευνας.
2. Κάθε ερευνητής φέρει τη συνολική ευθύνη για την τήρηση όλων των δεοντολογικών διατάξεων.
3. Κάθε ερευνητής οφείλει να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των συμμετεχόντων και ιδιαίτερα εκείνων που προέρχονται από ευαίσθητες ομάδες, όπως είναι παιδιά, έγκυες, κρατούμενοι, άτομα με διανοητικά προβλήματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν επιτρέπεται η άσκηση κανενός μέσου εξαναγκασμού στους συμμετέχοντες, προκειμένου να έχουν συμμετοχή στην έρευνα, ενώ για τις περιπτώσεις των ανήλικων ατόμων και των ατόμων με διανοητικά προβλήματα είναι αναγκαία η λήψη έγγραφης συγκατάθεσης από τους νόμιμους εκπροσώπους τους.
4. Απαγορεύονται η νοθεία, η παραποίηση και η απόκρυψη δεδομένων, καθώς και η λογοκλοπή και γενικά η οικειοποίηση ξένης πνευματικής ιδιοκτησίας.
5. Σε περίπτωση ομαδικής έρευνας, όλοι οι ερευνητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, οφείλουν να καθορίσουν εξ αρχής τις αρμοδιότητές τους.
6. Σε περίπτωση που συντελεστούν ριζικές αλλαγές στο ερευνητικό πρόγραμμα, απαιτείται η υποβολή νέας αίτησης.

Οι αιτήσεις προς την ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. του Τ.Ε.Ε.Π.Η. πρέπει να υποβάλλονται πριν από την έναρξη της διαδικασίας συγκέντρωσης των δεδομένων και να αποστέλλονται σε διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που καθορίζει το Τμήμα. Το σχετικό έντυπο της αίτησης είναι αναρτημένο στον ιστότοπο του Τμήματος.

Σε περίπτωση ερευνητικής ομάδας, η αίτηση πρέπει να υπογράφεται από όλα τα μέλη της. Αν πρόκειται για διδακτορική διατριβή, χρειάζεται η υπογραφή της τριμελούς επιτροπής, ενώ σε περίπτωση μεταπτυχιακής και διπλωματικής εργασίας, η υπογραφή του επόπτη καθηγητή.

Οι ενδιαφερόμενοι ερευνητές οφείλουν να επισυνάπτουν στις αιτήσεις τους τα εξής δικαιολογητικά:

1. Δήλωση συγκατάθεσης των συμμετεχόντων²
2. Περιγραφή της μεθοδολογίας της έρευνας.
3. Αντίγραφα όλων των ερευνητικών εργαλείων (π.χ. ερωτηματολογίων,

² Η δήλωση συγκατάθεσης υπογράφεται από κάθε υποψήφιο συμμετέχοντα και το περιεχόμενο του σχετικού εντύπου πρέπει να παρουσιάζεται με τρόπο κατανοητό σε αυτόν, στη μητρική του γλώσσα. Για τα άτομα που δεν είναι σε θέση να υπογράψουν, όπως ανήλικα και άτομα με ειδικές ανάγκες, ενημερώνονται οι γονείς – κηδεμόνες, οι οποίοι και υπογράφουν. Για φωτογραφίες καθώς και για παραγωγή και χρήση οπτικοακουστικού υλικού απαιτείται σχετική άδεια (από συμμετέχοντες, σχολεία, γονείς – κηδεμόνες κ.λπ.).

- οδηγών συνέντευξης) που θα χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της έρευνας.
4. Έγγραφη δήλωση του ερευνητή ότι: α) έλαβε υπόψη τις οδηγίες ερευνητικής δεοντολογίας που διέπουν το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας της ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. του Τ.Ε.Ε.Π.Η. του Δ.Π.Θ., β) οφείλει να τηρήσει όλους τους όρους και όλες τις διατάξεις του παραπάνω πλαισίου, λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των συμμετεχόντων από κάθε κίνδυνο που αφορά στην υγεία και την αξιοπρέπειά τους, καθώς και των προσωπικών τους δεδομένων και γ) η έρευνά του δεν επηρεάζεται από συμφέροντα και ούτε ο ίδιος ο ερευνητής έχει άμεσα ή έμμεσα από αυτή «ιδιωτικό συμφέρον», το οποίο μπορεί να επηρεάσει τον σχεδιασμό, τη διεξαγωγή ή τη δημοσιοποίηση των δεδομένων της. Ωστόσο, ο ερευνητής μπορεί να γνωστοποιήσει στην ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. την ύπαρξη σύγκρουσης συμφερόντων (π.χ. σε περίπτωση που αυτή είναι αναπόφευκτη) και να εξηγήσει τον τρόπο με τον οποίο θα την διαχειριστεί, προκειμένου η ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. να αποφανθεί για την αναίρεση ή όχι της συγκεκριμένης προϋπόθεσης.
 5. Όποιο άλλο υλικό που, κατά τους αιτούντες, θα εξυπηρετήσει το έργο της επιτροπής.

*Σημειωτέον ότι η ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. εισηγείται, στη Γενική Συνέλευση του Τμήματος, θετικά ή αρνητικά σχετικά με την υποβαλλόμενη πρόταση και αναλαμβάνει να κοινοποιήσει εγγράφως τη σχετική απόφαση της Γ.Σ. στον ενδιαφερόμενο ερευνητή. Η ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε. αποφασίζει περί της εισήγησης στη Γ.Σ. μέσα σε χρονικό διάστημα δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης. Η Γενική Συνέλευση του ΤΕΕΠΗ ανακοινώνει την απόφαση περί της έγκρισης μέσα σε χρονικό διάστημα δέκα (10) εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία της πρώτης Γ.Σ. μετά την υποβολή της σχετικής εισήγησης από την ΕΠ.Η.ΔΕ.Ε.